

Vi kan ikke ryste historien af os

Ansvar. Fattigdommen breder sig på den tidligere danske koloni-ø St. Croix. Men danske turister rykker nu ind i stort tal, og tiden er vel kommet til, at vi tager fat om vores fortid og fortsat engagerer os i fremtiden.

Af Karsten Himmelstrup

Når Helle Thorning-Schmidt opholder sig på statsministerens officielle residens, Marienborg, og i en stille stund kaster et blik ud over den smukke nordsjællandske natur, tænker hun nok ikke meget over, at Marienborg er bygget på værdier skabt af slaver i de tidligere danske kolonier i Caribien.

Men Marienborg har været ejet af købmand Peter Windt, som skabte sig en formue som slave- og sukkerhandler på St. Croix. Han havde såmænd også et par slaver med hjem derudefra.

Siden blev Marienborg købt af andre købmænd, som skabte formuer på slaverne. For kun godt 200 år siden, i 1803, blev Marienborg således solgt til en af landets største slavehandlere, Jean de Coninck, som byggede det om til nutidens storhed og pragt.

Slavehandelen

Formuerne blev, som så mange andre store formuer i de dage, skabt på den såkaldte trekantshandel, hvor danske skibe fragtede våben og andre varer til Afrika. Her blev varerne byttet for slaver, som blev sejlet til De Danskvestindiske Øer. Tilbage til Danmark kom så de værdier, som slaverne skabte ved et umenneskeligt slid i markerne på St. Croix, St. Thomas og St. John, nemlig den i Europas så eftertragtede sukker og rom.

Næsten 100.000 slaver fra Afrika, og især fra det nuværende Ghana, blev sendt vestpå til Caribien på de danske skibe. Dermed var Danmark verdens syvende største slavenation, og en meget stor del af vores velstand med tråde helt op til vore dage blev skabt i de år. Danmark trådte dengang ud af sin skygge og blev en del af globaliseringen – på godt og ondt.

Det er ikke kun Marienborg, som minder os om slavefortiden. Koloni-eventyret i Caribien betød velstand og samfundsmæssige reformer i 1700-tallet. Mange af Københavns fineste huse og palæer har caribiske fundamenter. Det gule Palæ ved siden af Amalienborg, som i dag er hofmarskallatet, bygger på slave-sukker. Det samme gælder Odd Fellow Palæet i Bredgade. Her holdt familien Schimmelmann til – foruden, at de drev en række plantager med i alt omkring 1.000 slaver på øerne.

Også godser og herregårde ude omkring i landet bygger på sukkerformuer, ligesom Flensborg opnåede en stor del af handlen med den eftertragtede vare, var en af de betydeligste havne for skibe fra Vestindien og blev hjemsted for mere end 200 rom-huse. Og længere nordpå, i Aabenraa, ligger Toldboden nok så nydeligt på Skibbroen og er en tro kopi – eller er det omvendt – af Toldboden i Christianssted på St. Croix. Sukker og slaveri har sat sine spor.

Men det fik en ende. Da man fandt ud af at udvinde sukker af roer dyrket på Lolland, forsvandt interessen for De Danskvestindiske Øer, og de blev under 1. Verdenskrig solgt af den danske regering til amerikanerne.

Kort over St. Croix. Her lagdes grunden til store formuer i Danmark.

25 mio. dollars lød prisen på i en handel, som der siden er sat masser af spørgsmålstegn ved. Indbyggerne på De Danskvestindiske Øer blev ikke spurgt – de kom under den amerikanske marines administration, og da marinens folk især var hvide fra Sydstatene, oplevede de en tid med undertrykkelse. Den dag i dag er indbyggerne ikke rigtige borgere i USA – de har for eksempel ikke lov til at stemme ved amerikanske præsidentvalg, men er til gengæld underlagt værnepligt.

Turismen rammer

Vi tager et spring frem i tiden. En anden form for internationalisering rammer de jævne danskere i 1960'erne og 1970'erne, da Spies og Tjæreborg sender tusinder af sted på ferie ved Middelhavet. Charterbranchen var født.

Her for et par år siden tog den så endnu et længdespring, da danskere kunne tage af sted med charterfly fra Jylland og København direkte til De Danskvestindiske Øer. Her fra oktober til april er der konstant 500 danske gæster på øerne – heraf 300 på St. Croix. Knap ni timer tilbringer danskerne i luften over Atlanten, hvorefter de bliver modtaget med caribiske rytmer og et glas rom eller to i Christiansheds spartanske, men meget venlige og provinsielle lufthavn.

De er grå i toppen, charterturisterne. De søger det behagelige klima, oplevelser, syn for sagn og kontakt med lokalbefolkningen. Den nye charterturisme boomer, og lige pludselig står den helt almindelig dansker i Christiansheds gader og bliver en del af en virkelighed, som Helle Thorning-Schmidt på Marienborg samt en stor del af det etablerede Danmark helst vil være fri for at blive mindet om. En grim fortid, som faktisk ikke ligger så langt tilbage i tiden, og som vi ikke kan ryste af os.

Den manglende undskyldning

Det er aldrig lykkedes for skiftende danske regeringer at sige undskyld for flere hundrede år som slavenation. For de mange tusinde menneskeskæbner, som blev sendt ud på en syv måneder lang tur over Atlanten stuvet sammen som sild i en tønde. Og for mange års slavearbejde i markerne som ufrie mennesker.

De danske politikere kan ikke få sig selv til det. Det gælder også folkesocialisten, udenrigsminister Villy Søvndal. Mon han tænker

over det, når han er på besøg på Marienborg? Teatralsk kan man spørge, om han kan høre angstens skrig og fornemme piskens arbejde på de slidte rygge som baggrundsstøj, når han er inviteret til frokost af statsministeren?

St. Croix i dag

Vi er taget til St. Croix. Søndag formiddag slår en lun og lidt fugtig brise ind igennem vindueshullerne i den danske kirke i Christianssted, mens livet går videre ude på gaden.

Kirken er fyldt til sidste plads, og danske turister er i klart overtal. Vi glæder os over en flot stemning, som gospelkoret på balkonen er med til at løfte.

Her mødes de tidligere koloniherrer med den lokale befolkning, og stemningen er venlig og rar. Et amerikansk par har sneget sig ind på bænkerækkerne – de fortæller om deres hjemstat Virginia. Bjarne fra Danmark beretter om sin 50 års fødselsdag. En kvinde fortæller om broderen, der er meget syg, og alle beder i deres stille sind for hans helbredelse.

Her i kirken er vi alle ens. De tidligere koloniherrer mødes med den lokale befolkning. Årene er gået, og vi føler os godt tilpas.

Vi er en del af St. Croix på godt og ondt. Som brødre, der ikke har set hinanden i mange årtier, finder vi sammen her i kirken i et skæbnefællesskab. Kan vi gøre det hele godt igen?

Ja. I dag er befolkningen på St. Croix fattige. For to år siden lukkede øens eneste store arbejdsplads, olieraffineriet Envosta, som var verdens tredjestørste. Det kostede mere end 3.000 arbejdspladser. I øens største private arbejdsplads Kaptain Morgans romfabrik med godt 100 ansatte.

Fattigdommen skyldes også, at priserne i butikkerne er tårnhøje efter forholdene. Alle varer skal sejles ud til øerne. Det gælder også olien, som er eneste kilde til elektricitet. I dag koster el fire gange så meget på St. Croix som inde på det amerikanske fastland.

Hjælp fra Danmark er mulig

Kan vi rette en smule op? Ja, selvfølgelig. Og kan det gavne begge veje her snart 100 år efter salget? Ja, hvorfor ikke.

Da slaveaktiviteterne tog fart, skete det, fordi det blev sat i system fra den danske regerings side. Der blev oprettet et selskab, som fik monopol på handlen.

Kunne vi ikke gen-systematisere aktiviteterne? Skabe et dansk selskab, som investerer i St. Croix? Kunne vi danskere ikke bygge vindmøller og etablere solcelle-anlæg, så prisen på elektricitet falder? Og vi samtidig kan markedsføre den danske klima- og miljøteknologi over for amerikanerne?

I supermarkedet på St. Croix koster et lille bitte stykke industriost 45 kroner. Kan vi ikke skaffe befolkningen og turisterne kvalitetsaraløst? Og flot svinekød- og oksekød fra Danish Crown? Måske kan St. Croix blive et udstillingsvindue for hele den danske fødevarersektor, herunder den danske økologi, og samlet set for dansk tankegang og danske produkter? Tænk, hvis øen, som besøges af mange amerikanske og canadiske turister, går nye veje og bliver kendt for vedvarende energi, økologi og knaldgode kvalitetsfødevarer? Hvad med at etablere et dansk center på St. Croix? Et Danmarkshus!

Verdens lykkeligste folk

Vi tager til Cane Bay Beach vest for Christianssted. Ude i havet er et rev, som er kendt blandt dykkere og snorklere i hele verden. En slags havets Grand Canyon. Så Cane Bay Beach er en af destinationerne for unge rygsækrejsende på de breddegrader. De mødes på stranden, hvor der er en afslappet stemning.

En formiddag derude møder vi en amerikaner og hans to venner. Han har et hotel på St. Croix – lad os kalde ham Jim. Han fortæller, hvordan han ved en tilfældighed kom til St. Croix og blev hængende.

– Det var tilfældigt, men selvfølgelig blev jeg hængende, siger han og begrundet ordene ved at pege ud over stranden, hvor de smaragd blå bølger skyller dovent ind. Er der et ur i nærheden, er det gået i stå.

Jim kan sin lektie, da vi fortæller, hvor vi kommer fra:

– I er verdens lykkeligste folk, selv om I betaler masser af skat, ikke sandt. Og I får al jeres energi fra vindmøller. Sådan skal det gøres, siger han. Han er interesseret i den danske historie – det er der mange andre, der også er.

Karsten Himmelstrup er journalist og bor i Aabenraa.

Skriv en kronik

Har du et eller andet emne, som du gerne vil fortælle andre om – eventuelt om Syd-slesvig?

Så skriv en kronik til avisen. Send den til kronik@fla.de.

Størrelsen skal være max. 8000 tegn – inklusive mellemrum. Forsyn teksten med et par linjer om dig selv, et foto og et kontonummer til det lille honorar. Vi forbeholder os ret til lettere redigering.

